

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΜΑΪΟΥ 2026
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΕΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Θέμα Α

A1.

Στο **Κείμενο 1** καταγράφονται οι αιτίες της υπογεννητικότητας. Πολιτικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι τα αίτια είναι οικονομικά, ωστόσο δεν αρκούν για να ερμηνεύσουν πλήρως το θέμα. Σύμφωνα με δημογράφους, υπεύθυνη είναι η διαφοροποίηση της νοοτροπίας στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή, ενώ, κατά την Α. Λ. Σάσμαν, η υπογεννητικότητα εντείνεται λόγω της πολυδιάστατης κρίσης της εποχής και της τεχνητής νοημοσύνης. Τέλος, η αρθρογράφος καταθέτει πρόσφατη έρευνα εφημερίδας όπου επισημαίνεται ότι η επίταση του προβλήματος έγκειται στα μη ρεαλιστικά πρότυπα των «smartphones» και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που επιφέρουν όξυνση της μοναξιάς και του ιδεολογικού χάσματος.

Θέμα Β

B1.

1. β
2. β
3. α
4. α
5. α

B2.

α. Η τρίτη παράγραφος του **Κειμένου 1** («Προς επίρρωση... πανεπιστημιακή εκπαίδευση») αναπτύσσεται με τον τρόπο του αιτίου- αποτελέσματος. Ειδικότερα, επισημαίνεται ότι η χρήση των «smartphones» (αιτία), εξασφαλίζοντας τη δυνατότητα περιήγησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή του τρόπου αλληλεπίδρασης των νέων, με την καλλιέργεια εξιδανικευμένων/ ανεδαφικών προτύπων σχέσεων, εμφάνισης κι επιτυχίας («Έχουν αλλάξει... επιτυχίας»). Επιπλέον, δημιουργούνται κατ' επέκταση μη ρεαλιστικές προσδοκίες που επηρεάζουν αρνητικά την κοινωνική και ψυχική υπόσταση των χρηστών, προκαλώντας μοναξιά, κοινωνική απομόνωση, ψυχική δυσφορία και προβλήματα στα φύλα («Έτσι, δημιουργούν... εκπαίδευση.»).

Με τη συγκεκριμένη επιλογή η συντάκτρια, βασιζόμενη στην έρευνα των «Financial Times» για τη συσχέτιση της δημογραφικής κατάρρευσης σε πολλές χώρες με τη χρήση των «smartphones», επιχειρεί να αναδείξει την αρνητική επίδραση της ψηφιακής τεχνολογίας στις ανθρώπινες σχέσεις και στην όξυνση της μοναξιάς. Συγκεκριμένα, επιδιώκει να ερμηνεύσει το παραπάνω φαινόμενο καταγράφοντας τις επιπτώσεις της ψηφιακής τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να εξηγήσει επιχειρηματολογώντας την αρνητική επιρροή τους στους νέους, κυρίως στις μεταξύ τους σχέσεις αλλά και στην ψυχολογία τους και στον ιδεολογικό τους προσανατολισμό. Έτσι, λοιπόν, πείθει τους αναγνώστες για τη συσχέτιση των ψηφιακών μέσων με την κοινωνική και ψυχολογική απομόνωση.

Σημείωση: Στα αποτελέσματα αρκούν δύο από τα προαναφερόμενα.

β.

Γιατί: δηλώνει αιτιολόγηση. Ο συντάκτης του κειμένου χρησιμοποιεί αυτή τη διαρθρωτική λέξη, για να δικαιολογήσει τους χαρακτηρισμούς «γεράματα της μικρής ηλικίας» και «τα νιάτα της μεγάλης ηλικίας». Πιο συγκεκριμένα, επισημαίνει ότι παρουσιάζονται άτομα νεαρής ηλικίας με χαρακτηριστικά που παρατηρούνται σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, όπως ο συντηρητισμός, ο συμβιβασμός, η υποχωρητικότητα, η ροπή προς το κατεστημένο.

Λοιπόν: δηλώνει συμπέρασμα. Ο Ε.Π. Παπανούτσος, αφού αναφέρθηκε στα αντιφατικά/ μη αναμενόμενα για την ηλικία τους χαρακτηριστικά των νέων και των γερόντων, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν και ο συντηρητισμός στους νέους και ο νεωτερισμός στα άτομα μεγάλης ηλικίας, ευχόμενος να συνεχίσουν να υφίστανται τα γνωρίσματα αυτά.

B3.

- Το **ασύνδετο σχήμα:** με τη χρήση του ο συντάκτης παραθέτει τα γνωρίσματα της νεότητας με ένταση χωρίς κάποια συνδετική λέξη μεταξύ τους, χωρίζοντάς τα απλώς με κόμμα. Παρουσιάζοντας αυτά τα επιμέρους νοήματα ενωμένα σε ένα όλον με τρόπο απλό και κοφτό, καθιστά το ύφος ζωντανό και τον λόγο πυκνό, προσδίδοντας γοργό κι ασθματικό ρυθμό. Έτσι, επιδιώκει με τόνο προφορικότητας να κατανοήσει ο αναγνώστης τα χαρακτηριστικά των νέων ανθρώπων, προκαλώντας του συναισθηματική φόρτιση.
- Το **πρώτο πληθυντικό πρόσωπο:** με τη χρήση αυτού του ρηματικού προσώπου ο συντάκτης θέλει να αναδείξει την καθολικότητα/ συλλογικότητα της δυνατότητας που έχουμε όλοι οι άνθρωποι να αναγνωρίζουμε/ προσδιορίζουμε τις αποκλίσεις από τα «κανονικά» γνωρίσματα των γηρατειών και των νιάτων. Δίχως να διαφοροποιείται ως αυθεντία εντάσσει και τον εαυτό του στο εξεταζόμενο θέμα, ενώ παράλληλα επιχειρεί να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες του προκειμένου να εντοπίζουν τα μη

αναμενόμενα χαρακτηριστικά των δύο γενεών. Μάλιστα, με τη ζωντάνια, την αμεσότητα και την οικειότητα του ύφους του δημιουργεί γέφυρα επικοινωνίας με τους δέκτες (κοινή οπτική γωνία πομπού- δέκτη).

- **Συνυποδήλωση/ μεταφορά:** με τη χρήση της συνυποδηλωτικής λειτουργίας της γλώσσας ο συντάκτης με ζωντανό, άμεσο, παραστατικό και γλαφυρό ύφος επισημαίνει εμφατικά την επικινδυνότητα οι κοινωνίες να απαρτίζονται μόνο από ανθρώπους που, είτε ως νέοι είτε γιατί «νεανίζουν», είναι παρορμητικοί, προοδόπληκτοι κι αδιαφορούν για το παρελθόν, έχοντας το βλέμμα τους στραμμένο αποκλειστικά στο μέλλον. Έτσι, φορτίζει συναισθηματικά τους αναγνώστες, κεντρίζει το ενδιαφέρον τους και τους ευαισθητοποιεί για την ανάγκη τήρησης των ισορροπιών και του μέτρου σε κάθε ηλικία.

Θέμα Γ

Γ1.

Το ποίημα αποτελεί ύμνο στο δικαίωμα του ανθρώπου στη χαρά και στην ευτυχία. Το ποιητικό υποκείμενο προτρέπει τον αναγνώστη να αποτινάξει τη θλίψη, να αντιμετωπίσει θαρραλέα τη ζωή, να απαλλαγεί από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις και τους κοινωνικούς ρόλους στους οποίους έχει εγκλωβιστεί διαχρονικά και να διεκδικήσει με δυναμισμό κι αποφασιστικότητα την ευτυχία και την ελευθερία.

Συγκεκριμένα, το ποιητικό υποκείμενο μέσα από το **β' ενικό ρηματικό πρόσωπο** και τη χρήση **προστακτικής έγκλισης** (π.χ. «χτύπα τη θλίψη καταγής», «πέταξε το μαράζι στα σκουπίδια») εκφράζει μια δυναμική παρότρυνση για ψυχική απελευθέρωση. Μέσω της συχνής χρήσης της **προτρεπτικής υποτακτικής** (π.χ. «να χαρής», «να πίνης», «να στολιστής») αναδεικνύεται εμφατικά η αξία της χαράς και της απόλαυσης της ανέμελης ζωής. Μάλιστα, η **αντίθεση** «ξύδι- μέλι» λειτουργεί **συμβολικά**, παραινώντας τον αναγνώστη να επιλέξει την αισιοδοξία και την απομάκρυνση από τις πικρές και δυσάρεστες στιγμές και να αποφύγει τις αρνητικές σκέψεις και κριτικές. Στη συνέχεια, με τη **δεοντική τροπικότητα** (π.χ. «πρέπει να γυμνωθής», «πρέπει να νικήσης») παρακινεί στην υιοθέτηση της αυθεντικότητας απέναντι στη ζωή. Επιπλέον, ο **εικονοπλαστικός- μεταφορικός λόγος** («να στολιστής με αχάτη») **αναδεικνύει** την ανάγκη αισθητικής απόλαυσης και πνευματικής καλλιέργειας. Αντίστοιχα, το **σύμβολο** του ήλιου (π.χ. «να ανασάνης... ήλιο») λειτουργεί ως πηγή ζωής, φωτός κι αναγέννησης, ωθώντας τον αναγνώστη να έρθει σε επαφή με τη φύση και τη ζωτική της δύναμη. Η **υπερρεαλιστική έκφραση** «κι αφού λυτρώσεις... του βαρβάρου» αισθητοποιεί την ανάγκη αποδοχής της αυθόρμητης, αδάμαστης ζωτικότητας με απώτερο στόχο την ψυχική λύτρωση. Τέλος, η **προστακτική** («Έβγα στον δρόμο») και η **εμφατική κατάληξη** («Προ πάντων») που αυτονομείται στον προτελευταίο στίχο κι ολοκληρώνεται με τη φράση «Μην φοβηθείς το πάτημά σου.» κορυφώνει το μήνυμα του ποιήματος, εμφανίζοντας στην ενεργητική στάση ζωής, στην

τολμηρή χάραξη προσωπικής πορείας χωρίς φόβο, αλλά με εξωστρέφεια κι αυτοπεποίθηση.

Προσωπικά θα ανταποκρινόμουν άμεσα και θα υιοθετούσα τις προτροπές του ποιητικού υποκειμένου για μια ζωή προσανατολισμένη στη χαρά, στην αισιοδοξία και στη διεκδίκηση της ευτυχίας. Φρονώ ότι είναι αναγκαίος, στο πλαίσιο του αφιλόξενου αστικού περιβάλλοντος κι ενάντια στα δυσοίωνα μηνύματα της καθημερινότητας, ο εναγκαλισμός της θετικής στάσης ζωής και η εστίαση σε όσα συνθέτουν τη χαρά μας. Συνεπώς, το κάλεσμα της ποιητικής φωνής προς την ελευθερία επιλογών, την αισιοδοξία και την ποιότητα ζωής παρουσιάζεται ως αντιστάθμισμα ενάντια στην αλλοτρίωση και στη συσσώρευση αρνητισμού που χαρακτηρίζουν τον σύγχρονο άνθρωπο.

Εναλλακτική προσωπική άποψη:

Θεωρώ ότι δε θα μπορούσα να ανταποκριθώ απόλυτα σε όλες τις προτροπές του ποιητικού υποκειμένου, γιατί ορισμένες φαίνονται ανέφικτες και δύσκολο να υλοποιηθούν στην καθημερινή ζωή. Επιπλέον, δεν πιστεύω ότι ο άνθρωπος μπορεί συνεχώς να ζει χωρίς φόβο ή αμφιβολίες. Ο φόβος συχνά λειτουργεί ως μέσο προστασίας και προβληματισμού πριν από σημαντικές αποφάσεις. Ωστόσο, παρόλο που δε θα μπορούσα να ακολουθήσω απόλυτα όλες τις παραινέσεις του ποιητικού υποκειμένου, κρίνω πως το βασικό μήνυμα του ποιήματος -η ανάγκη για αισιοδοξία, τόλμη κι αγάπη προς τη ζωή- είναι ιδιαίτερα θετικό κι αξίζει να το επιδιώκει κανείς όσο μπορεί.

Εναλλακτικοί κειμενικοί δείκτες:

- **Παρομοίωση:** («σαν βλύσμα κραυγής γλάρου»)
- **Επανάληψη:** (π.χ. «αν στολιστής να στολιστής», «να χαρής... να χαρής»)
- **Απροσδόκητος συνδυασμός λέξεων:** («βλύσμα - κραυγή - γλάρος»)
- **Μεταφορά:** («πέταξε το μαράζι στα σκουπίδια»)

Θέμα Δ

Δ1.

Άρθρο σε σχολική εφημερίδα → άρα απαιτούνται:

- Τίτλος
- Αφόρμηση από την επικαιρότητα στον **πρόλογο**
- Χρήση α' ενικού και πληθυντικού προσώπου, καθώς και γ' ενικού και πληθυντικού.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

Α΄ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

ΑΙΤΙΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΕΔΩΝ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

- Ψηφιακή τεχνολογία: Η υπερβολική χρήση της τεχνολογίας και των κοινωνικών δικτύων υπονομεύει την ουσιαστική ανθρώπινη επαφή, προωθεί νόθες μορφές ψυχαγωγίας και στερεί από τον άνθρωπο τη δυνατότητα να αναπτύξει υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις.
- Συνθήκες ζωής στα αστικά κέντρα: Οι αφιλόξενες, πολυάνθρωπες πόλεις συντελούν στην απομάκρυνση του ανθρώπου από τον συνάνθρωπό του, με αποτέλεσμα να βυθίζεται στη μοναξιά (επιδερμικές- επιφανειακές σχέσεις). Οι άνθρωποι μετατρέπονται σε ανώνυμο πλήθος.
- Η απομάκρυνση από το φυσικό περιβάλλον: Το φυσικό περιβάλλον βοηθά τον άνθρωπο να αποβάλλει το άγχος, να ηρεμήσει, να ξεφύγει από τη ρουτίνα της καθημερινότητας. Όταν δεν έχει συχνή επαφή με τη φύση, νιώθει μοναξιά, καθώς καταπιέζεται από τον γρήγορο ρυθμό ζωής.
- Υπερεργασία: Η εντατικοποίηση της εργασίας οδηγεί στην έλλειψη ελεύθερου χρόνου. Ο άνθρωπος απομακρύνεται από τη δημιουργική ενασχόληση και την επικοινωνία με τους άλλους και κατ' επέκταση βιώνει ένα εσωτερικό κενό.
- Φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας: Η βία και η εγκληματικότητα εντείνουν την καχυποψία και την ανασφάλεια κι ο άνθρωπος απομονώνεται στην προσπάθειά του να προστατευτεί.
- Η καταναλωτική κοινωνία: Η διαφήμιση επιδρά καθοριστικά στη νοοτροπία του ανθρώπου (υλικός ευδαιμονισμός), ο οποίος αποκτά την ψευδαίσθηση ότι η ευτυχία πηγάζει από την ικανοποίηση των υλικών αναγκών, αδιαφορώντας έτσι για τα πνευματικά, ψυχικά και κοινωνικά αγαθά και τις ανθρώπινες σχέσεις.
- Κρίση του θεσμού της οικογένειας: Η αποξένωση και το χάσμα μεταξύ των γενεών και η απουσία γνήσιου διαλόγου οδηγούν νέους, μεσήλικες και ηλικιωμένους στην απώλεια γνήσιας επαφής κι αλληλοϋποστήριξης.
- Στερεότυπα: Ο ηλικιακός ρατσισμός και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις μπορούν να προκαλέσουν συγκρούσεις μεταξύ των γενεών, απομόνωση και μοναξιά.
- Ατομικισμός: Ο εγωκεντρισμός, η φιλαυτία, ο ωφελιμισμός και ο καιροσκοπισμός οδηγούν στην αποξένωση και τη συναισθηματική απόσταση, την έλλειψη εμπιστοσύνης και τη δυσκολία ουσιαστικής επαφής με τον συνάνθρωπο.

Β΄ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΓΕΝΕΩΝ

Σημαντικές είναι οι δράσεις που μπορούν να υλοποιηθούν με πρωτοβουλία των ίδιων (νέων και ηλικιωμένων) αλλά και με τη συνδρομή της τοπικής αυτοδιοίκησης, της πολιτείας και του σχολείου:

- Οι ηλικιωμένοι μπορούν να ζητήσουν τη βοήθεια των νέων στην τεχνολογία, στους υπολογιστές και στο διαδίκτυο έτσι, ώστε να δημιουργηθούν ανάμεσά τους σχέσεις αλληλεπίδρασης.
- Η μοναξιά των δύο γενεών μπορεί να «θεραπευτεί» μέσω του κοινού εθελοντισμού. Η συμμετοχή τους σε δράσεις που προάγουν τον ανθρωπισμό και η κοινή προσφορά τους στις ευάλωτες ομάδες της κοινωνίας θα συμβάλουν στην εξάλειψη της μοναξιάς και στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης.
- Εποικοδομητική είναι η συνεργασία σχολείων και κέντρων φροντίδας ηλικιωμένων τα οποία οι μαθητές είναι θεμιτό να επισκέπτονται συστηματικά. Η ουσιαστική συζήτηση, το ειλικρινές ενδιαφέρον και η έμφαση στη βίωση κοινών εμπειριών μπορούν να θεραπεύσουν τη μοναξιά.
- Οι κοινές δημιουργικές δραστηριότητες (θεατρικές ομάδες, χορωδίες κ.ά.), η διοργάνωση εκδηλώσεων και εορτών, θα φέρουν τους νέους και τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας σε γόνιμη επαφή συντείνοντας στην άμβλυνση του αισθήματος της μοναξιάς. Ειδικά η νεολαία θα έρθει σε επαφή με την παράδοση και τον λαϊκό πολιτισμό.

Ωστόσο, για να υλοποιηθούν τα προαναφερόμενα, κάθε γενιά είναι ανάγκη να προβεί στην αυτοκριτική της, να αναζητήσει με θάρρος και ειλικρίνεια τα θετικά και τα αρνητικά της χαρακτηριστικά, να διορθώσει τα λάθη της και να αντιμετωπίσει με αγάπη και κατανόηση την άλλη πλευρά. Ειδικότερα:

Οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας χρειάζεται:

- να πάψουν να είναι αυταρχικοί και δεσποτικοί απέναντι στους νέους.
- να μην είναι διαρκώς επικριτικοί κι επιφυλακτικοί σε ό,τι οι νέοι τους προτείνουν.
- να αναγνωρίσουν τις ευθύνες που έχουν για τον κόσμο που παρέδωσαν στη νέα γενιά.
- να κατανοήσουν τις δυσκολίες, τα προβλήματα και τις ανησυχίες των νέων.
- να τους αντιμετωπίζουν με περισσότερη εμπιστοσύνη και σεβασμό.
- να παραμερίσουν τον εγωισμό τους και να δέχονται την κριτική από τους νεότερους.

- να είναι περισσότερο ειλικρινείς και συνεπείς στις υποσχέσεις τους.

Από την πλευρά τους οι νέοι χρειάζεται:

- να μην απορρίπτουν την πείρα των μεγαλύτερων, αλλά να προσπαθούν να επωφεληθούν από αυτή.
- να αναγνωρίζουν τους αγώνες και τις θυσίες των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας, προκειμένου οι ίδιοι να απολαμβάνουν σήμερα έναν κόσμο φιλελεύθερο και δημοκρατικό.
- να μην επαναπαύονται, να βρίσκονται σε διαρκή εγρήγορση και να αγωνίζονται συνεχώς για την υλοποίηση των οραμάτων τους.
- να μη φοβούνται να αναλαμβάνουν ευθύνες και πρωτοβουλίες.
- να μην καταφεύγουν σε στείρες μορφές αμφισβήτησης που δεν επιλύουν κανένα πρόβλημα, αλλά αντιθέτως δημιουργούν καινούρια.

Επίλογος: Σύνοψη- συγκεφαλαίωση χωρίς επαναλήψεις.

Επιμέλεια: Ομάδα Φιλολόγων Οιδανικό